

מראי מקומות- קידושין ט'

(א) כל הבה מיהבה לאו כלום הוא- ביאר הרשב"א, משום דאם הי' כוונתה לקבל לשם קידושין, כיון שהוא אמר בלשון שאלה, הוה לה לומר "אין", וכיון שלא אמרה כן, אלא הבה מיהבה, ע"כ אין כוונתה לקידושין. ואע"פ שהוא לא אמר הקידושין אלא בלשון שאלה, כ' הרשב"א דמהני (היכא דאמרה אין) משום דאנן סהדי דלקידושין איכווין, והו"ל כמדבר עמה על עסקי קידושיה.

(ב) כתב לו על הנייר או על החרס וכו'- הק' תוס', איך כ' אותו על חרס, הרי החרס דבר שיכול להזדייף הוא, ואמרי' בכתובות (כא). דשטר פסול על דבר שיכול להזדייף. ותי' דהגמ' כאן אתי לפי ר"א, דס"ל דע"מ כרתי, וא"כ אפי' אם יכול להזדייף כשר. אבל לפי ר"מ לא מהני, דכיון דאין מוכיח מתוכו מה שהעדים חותמים עליו, א"כ השטר פסול. אולם ע' בתוס' רי"ד שכ' דא"ש אפי' לר"מ, ד"אם כתב ובאו עידי החתימה והעיד כי כך הי' כתוב, מי לו מודה ר"מ דכשר, הלא החתימה לר"מ היא כמו כתיבת הגט לר"א.

נזוה תלוי בפלוגתת הראשונים בעלמא, דתוס' אתי לשיטתו בגיטין (כד): דס"ל לר"מ דבעינן מוכיח מתוכו, אבל הר"ן שם הביא מהרמב"ן דחולק עליו וס"ל דאף לר"מ לא בעינן מוכיח מתוך השטר, וא"ש לשי' התוס' רי"ד כאן.]

(ג) בתך מקודשת לי- כ' הרשב"א דהאי לישנא קייטא הוא, דהא צריך לכתוב בתך מקודשת לי אני פלוני כותב לו. אולם ע' בריטב"א (בסוף העמוד) שהביא מח' בזה, ונוטה לומר דאי"צ שמו ושמה, וחלוק מגט, דכתיב בי' כריתות, אבל בקידושין, אין צריך שיהי' מוכיח מתוכו, וכיון דמוכח מעצם מעשה הקידושין מי מקדש מי, סגי בהכי.

(ד) הכא כתיב כי יקח, בבעל תלה רחמנא- כ' הפני יהושע, דאף דאמרי' לעיל דכי יקח על קידושי כסף קאי, מ"מ הא הוקשו הוויות להדדי. ועוד, הא אחר שריבה הכתוב שטר לקידושין, א"כ י"ל דכי יקח קאי על כל הקנינים. וכע"ז כ' הריטב"א דעיקר לישנא דכי יקח משמע כי יקנה אשה בכל ענין שהוא.

(ה) התם נמי כתיב שדות בכסף יקנו- ק', זהו בקנין כסף, מה ראי' הוא זה לקנין שטר. וכ' הפני יהושע דהשתא משמע להגמ' דאין סברא לחלק בין קניני קרקע, ואם קנין כסף הוא קנין מצד הקונה, מסתברא דגם שטר כן (ומה דאמרי' קרי בי' יקנו, כ' המהרש"א דאין הכוונה דהמוכר נותן הכסף, אלא דע"י קבלת הכסף של המוכר הוא מקנהו ללוקח, וממילא הוא כותב השטר). והריטב"א כ' דכיון דסיים וכתוב בספר וחתום, א"כ הוי כאילו אמר "יקנו בכסף וכתוב בספר וחתום", וא"כ משמע דגם זה אלוקח קאי.

(ו) ואיבעית אימא התם נמי כתיב ואקח וכו'- לכאור' ק', הא סכ"ס ג"כ כתיב שדות בכסף יקנו (ואין לומר דקרי בי' יקנו, דא"כ אין שום ראי' מכי יקח, אע"כ לא אזלי' עכשיו בתר קרי'). וכ' הפני יהושע דעכשיו דכתיב בפירוש ואקח, מוכחינן לחלק בין קנין כסף לקנין שטר, דכסף תלויב בהלוקח, ושטר בהמוכר. ומה דכתי' את בתי נתתי, אע"ג דבעל תלה רחמנא מעשה קידושין, כ' הפני' דעכצ"ל עכשיו דזה מיירי דוקא בחופה, וזה באמת תלוי בהאב, דמוסרה לחופה. וע' בשיטה לא נודע למי שהביא מהראב"ד דכ' דכיון דכתיב ואקח את ספר המקנה וגם ומכר, דחינן מה דכתיב שדות בכסף יקנה מקמי התרי פסוקים. אבל בקידושין, אף דכתיב את בתי נתתי, מ"מ כתיב כי יקח, וגם כתיב אם אחרת יקח לו, וא"כ דחינן החד מפני התרתי. וע"ש עוד מה שכ'.

(ז) בתך מקודשת לי... בין ע"י אביה בין ע"י עצמה, וכו'- יש לעי', האם יש חילוק בל' השטר בין אם נותנו לאביה או לעצמה. ומצינו בזה ג' שיטות בראשונים. (א) שי' הרמב"ן והרשב"א, דהיכא דנתן לאביה, צריך לכתוב דוקא בתך מקודשת לי, והיכא דנתן לה, אע"פ שקיבלה בתורת שליחות של אביה, מ"מ מהני גם אם כ' ה"א מקודשת לי (וגם אם כ' בתך מקודשת לי). (ב) שי' הר"ן (ה. בדפיו) הוא דלעולם צריך לכתוב בתך

(י) כתבו לשמה ושלא מדעתה, רבא ורבינא אמרי מקודשת- הק' האבני מלואים (ל"ב, ד'), לפי שי' הראשונים דמה דשטר מהני הוא משום שהוא מפי כתבו ולא מפי כתבם, א"כ איך שטר שנכתב בלא דעת האשה כשר, הרי צריך להיות מדעת המתחייב, ובלא"ה אין לו תורת שטר. וכ' דאולי מיירי רק שלא הי' כתוב מדעתה, אבל הי' חתום מדעתה, וא"כ שפיר הוי מפי כתבה. וע"ע בחי' הגר"ח על הרמב"ם (אישות ג', י"ח), דהק' דלכאור' הדין דצריך לכתוב השטר מדעתה הוא דין בהכתיבה, שהוא מפאת דיני לשמה, ולכן אינו דין בהחתימה, אבל הא דאי' דאין כותבין שטרי אירוסין או נישואין אלא מדעת שניהם, אי"ז דין בלשמה, אלא היינו דין באשווי שטרא, וזהו ודאי דין בהחתימות, וא"כ איך מביא הגמ' ראי' משם, דהא לכאור' מה דס"ל לאלו דבעינן דעתה בכתיבת השטר, היינו משום לתא דלשמה. והוכיח מזה, דמה דאמרי' דשטרות בעינן דעת המתחייב, הביאור הוא באמת דבעינן דעת "בעל השטר" בהשוואת השטר. וא"כ, אי משום דין אשווי שטרות לא צריך אלא דעת הבעל, שהרי הוא בעל השטר קידושין. וא"כ, מה דאי' דבעינן דעת שניהם, ע"כ אינו משום דין אשווי שטרא, אלא משום הדין לשמה. וא"כ שפיר הק' הגמ' מהא דבעינן דעת שניהם, דמוכרח דמה דבעינן דעתה הוא משום דין לשמה, וזהו דין בהכתיבה, ודלא כמ"ד דלא בעינן דעתה. וע' בגליונות חזו"א, דס"ל דמה דלא בעינן דעת המתחייב בשטר קידושין, אי"ז משום דין אשווי שטרא, אלא היינו משום דהשטר נשאר ברשות המתחייב, ואינו דומה לשאר שטרות, דהשטר נשאר ברשות הזוכה [ועכ"פ משניהם נראים דלא כדעת האבנ"מ, דס"ל דגם למעשה בעינן דעת המתחייב בשטר קידושין].

(יא) רבא ורבינא אמרי מקודשת, ר' פפא ור' שרביא אמרי אינה מקודשת- ע' בר"ן (ה: בדפיו) שהביא מה שנח' הראשונים לדינא כמי קיי"ל. ובשי' דס"ל דקיי"ל דבעינן דעתה, הביא עוד מח' אם יכולה לשוות שליח להגיד דעתה, דהרמב"ם ס"ל דשליח מהני, אבל הרמב"ן כ' דבכה"ג יש חסרון שלא אומר

מקודשת לי, ואפי' אם נותן השטר להבת, לפי ד"כיון שהשטר הוא שקונה, צריך שלשון השטר ידבר עם מי שהוא מקבל הקידושין". ובביאור מחלקותם, כ' בחי' ר' ארי' לייב (סי' כ"ו) דנח' במי נחשב הבעל דבר על הקידושין, דאף דחי' התורה דהאב מקבל הקידושין, האם בחי' זה נכלל גם שרק הוא הבעל דבר כלפי הקידושין, והבת הוא רק כמו דבר הנקנה, או דלמא אף דהבעל עושה פעולת מעשה הקידושין, אבל הבת היא הבעלת דבר על הקידושין [ויהי' האב בנגד אפוטרופוס]. הרמב"ן ס"ל דהבת היא הבעלת דבר, וא"כ, כשנותן לה הקידושין, שפיר שייך לומר לה הר"א מקודשת לי, אבל הר"ן ס"ל דהאב הוא גם הבעל דבר, וא"כ לעולם צריך לכתוב בתך וכו'. ג) שי' הריטב"א, דבין אם נותן לה ובין אם נותן לאביה, יכול לומר הר"א מקודשת, דסכ"ס הרי היא המתקדשת. וגם כ' דהיכא דבגרה, ונותן השטר לאביה, אע"פ שאינו אלא שליח ממש, מ"מ יכול לכתוב בתך מקודשת לי, וכן אם נותן לאחיה, יכול לכתוב אחותך מקודשת לי, דלא מצינו שצריך הוא ידבר עם האשה, אלא כיון שהוא ידבר, אף עם אחרים, מהני.

(ח) בין ע"י אביה בין ע"י עצמה מקודשת מדעתה, והוא שלא בגרה- כ' הרמב"ן והרשב"א דמה דמהני הנתינה ליד בתו, אי"ז מדין שליחות, שהרי אין שליחות לקטנה, אלא משום דהו"ל כאומר כל המקדש את בתי מקודשת לו כאילו נתן כסף או שטר קידושיה לידי, ודומה לדלעיל, לתנם לפלוני שיקבלם לי, דמקודשת. ומבואר מדברי הרשב"א דאפי' קטנה יכולה לקבל הקידושין מדעת אביה. אולם חולק הריטב"א ע"ז, וכ' דהגמ' בנערה דוקא איירי, ומשום דאית בה שליחות, אבל בקטנה לא אמרי' כן, אלא דוקא בקידושי כסף אמרי' לקמן (יט). דצאי וקבלי מהני, וזהו מדין ערב, דלא גרע מאם נתן הכסף לאיבוד על פיו דמהני.

(ט) כתבו לשמה ושלא מדעתה- פרש"י דהיינו דקודם הכתיבה לא נמלך בה. אבל הריטב"א פי' "שלא בשליחותה", דכשם שצריך שליחות הבעל בגט, לפי שיטה זו צריך ג"כ שליחות האשה בשטר קידושין.

הרמב"ן והרשב"א די"ל דרבי ס"ל כמ"ד
דמשמע אף כ"א בפני עצמו כל זמן שלא
יפרט הכתוב, ור' יוחנן ס"ל כמ"ד דלעולם
משמע שניהם כא'.

(טז) אבל בעל, דברי הכל אם בא עליה שלא
כדרכה עשאה בעולה- כ' הרישב"א, "פירוש,
דכיון דאהניא ביאתו לקנותה, אהני לעשותה
ביאה גמורה ולדונה כבעולה, אבל ביאת
אחר לא עביד לה בעולה שלא כדרכה לרבנן".
וע' בשער המלך (איסורי ביאה ג', ו') שכ'
דלפ"ז היכא דקידשה בכסף ובא עליה בעלה
שלא כדרכה, עדיין תהי' נחשב בתולה. אולם
כ' דשי' תוס' בכתובות (מח:) הוא דבכל גווני
הבעל עושה אותה בעולה [רצ"ע הסברא בזה].

(יז) דתניא, באו עליה י' אנשים וכו' לענין קנס
דכלהו משלמי- ע' ברישב"א דין לענין איזה
מהם צריך לישא אותה, והביא מהחכמי
צרפת דאולי הראשון צריך, ואולם הביא
מרבנו דאין שאלה זו כלום, דהא כיון דקיי"ל
דאי היא אינה רוצה לישא אותה אינה צריכה,
א"כ הרשות בידה שלא לרצות בא' מהם, או
לומר לזה אני רוצה ולזה אני רוצה [ולכאוי' כוונתו
דבעצם החיוב חל על כולן, אלא שהיא יכולה לבחור איזה מהם
שתרצה, ושוב חייב זה לישא אותה].

(יח) זו שנקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה-
הק' התרוס' הרא"ש, לימא שפחת כנענית
תוכיח, שנקנית בכסף ואינה נקנית בביאה.
ותי' דשאני התם דלאו קנין דאישות הוא, א"נ
היא גופה תיתי אי לאו דאשכחן באמה
העברי' דנקנית בכסף ואינה נקנית בביאה
[ומבואר מתירוצו הראשון שיש איזה ענין של אישות בקנין אמה
העברי', ומשום דמצוה ליעדה, ומתירוצו הב' לכאוי' משמע דאפי' אם
הקנין אין שייך לאישות כלל, מ"מ הי' שייך בה קנין ביאה, רצ"ע בזה].

(ט) שמע מינה כולהו- ק', דלמא כל הקרא לבר
אהינא אתא. כ' החזון איש (אה"ע קמ"ח
לסוגיין) דליכא למימר דכולי' קרא לזה,
דא"כ לכתוב ובעל, ומדכתי' ובעלה ב'ה',
ש"מ למעוטי אמה ושאשה נקנית בביאה,
וע"ש עוד מש"כ בזה.

אמרו, וכמו דאי' בגיטין, ולכן לא מהני אלא
מדעתה ממש.

(יב) אף הוי"י בעינן דעת מקנה- כ' הרשב"א בשם
הרמב"ן דודאי דעת קונה ג"כ בעינן, דומיא
דגיטין, דהבעל כ' הגט [כלומר, בעינן דעת הבעל
בקידושין כמו שצריך דעת הבעל בגיטין, ולשון הרשב"א צע"ק].
אלא דהק' הרשב"א, לימא דדומה לגט בהא
דיש כאן דעת מקנה, ולמה צריך ג"כ דעת
הבעל ג"כ כדי להיות דומה לגט. ותי' משום
דכתיב כי יקח, דהיינו דצריך הקנין להיות
מצד הבעל, וא"כ ודאי צריך דעתו בהשטר.

(יג) מאו לאו שטרי אירוסין ונישואין ממש- מה
הוא "שטר נישואין". כ' הרישב"א דלכאוי'
אין שייך לומר שהוא שטר כתובה, משום
דכתובה לא בעינן דעת שניהם, ולכן לכאוי'
צריך לפרש דהיינו שטר אירוסין שהוא
המקדש וזהו עיקר הנישואין (וכע"ז פי'
התוס' הרא"ש). אולם כ' ליישב דאולי באמת
כתובה הוא, ומדעת שניהם היינו שיכתבו
ויתנו לה בו ביום, משום קנוניא דלקוחות,
ולאפוקי שאין כותבין ונותנין לו (אבל באמת
א"צ דעתה בכתובת השטר ממש).

(יד) הן הן הדברים הנקנים באמירה- נח'
המפרשים בגדר קנין זה, המאירי כ' דתקנת
חכמים היא, ומה שהגמ' בכתובות (קב:)
הביא טעם משום ההנאה דמחתני אהדדי,
קבעו זה הטעם רק שלא יראה כמו הלכתא
בלא טעמא, אבל באמת הוי רק תקנה. וכן
הוא בשטמ"ק בכתובות שם בשם הרא"ה,
וכ"כ המשובב נתיבות (ע"א, י"ט), וכן ס"ל
להגו"ב (חו"מ סי' כ"ח, ד"ה ועוד), ודלא
כחתנו שם, דס"ל שהוא קנין מדאורייתא.
אבל ע' בחזון איש (אה"ע נ"ה, ט') שכ'
דנראה שהוא קנין דאורייתא, וכ' דההנאה
הוא כמו כסף, וכמו דמצינו לעיל באדם
חשוב, וא"כ הוי ממש קנין כסף. וע"ע בקובץ
שעורים (כתובות שלו) שכ' להוכיח מדברי
תוס' בכתובות שם דמה דדברים נקנים
באמירה, א"צ משום קנין כסף, אלא משום
דגמר ומשעבד נפשי, ע"ש לראייתו.

(טו) ה"א עד דמקדש והדר בעיל, קמ"ל- הק'
הראשונים, א"כ איך רבי יליף מקרא זו. וכ'